

سفیران پیامبر (ص)

و

دیپلماسی نبوی

نویسنده:

محسن پاک آیین

سرشناسه	: پاک آیین، محسن، ۱۳۳۳ -
عنوان و نام پدیدآور	: سفیران پیامبر(ص) و دیپلماسی نبوی/نویسنده: محسن پاک آیین
مشخصات نشر	: تهران: فرهنگ سبز، ۱۳۸۹.
مشخصات ظاهری	: ۲۲۴ ص
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۹۹۰۶-۹۰-۴؛ ۴۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی	: قیفا
یادداشت	: واژه نامه
موضوع	: محمد(ص)، پیامبر اسلام، ۵۳ قبل از هجرت- ۱۱ ق. -- دعوت
موضوع	: محمد(ص)، پیامبر اسلام، ۵۳ قبل از هجرت- ۱۱ ق. -- رسالت سیاسی
موضوع	: اسلام -- تبلیغات
ردیفی کنگره	: ۱۳۸۹ س ۷۳ پ ۲۴/۲۲ BP۲۴/۲۲
ردیفی دیوبی	: ۲۹۷/۹۳۴
شماره کتاب شناسی ملی	: ۲۲۳۹۶۳۱

فرهنگ سبز

نام کتاب: سفیران پیامبر(ص) و دیپلماسی نبوی

نویسنده: محسن پاک آیین

ویراستار: الناز غریب زاده

صفحه آرا: مهدیه السادات بهشتی مقدم

طراح جلد: صادق امیری

نوبت چاپ: اول ۱۳۸۹

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

ناشر: انتشارات فرهنگ سبز

چاپ و صحافی: هنر سرزمین سبز

شابک: 978-964-9906-90-4

قیمت: ۴۰۰۰۰ ریال

حق چاپ محفوظ است

نشانی: تهران، خیابان شهید بهشتی، خیابان پاکستان، کوچه چهارم، پلاک ۱۰

www.farhangesabz.ir

۱۵۸۱۵-۳۷۵۱

۸۸۵۱۳۱۸۹

نشانی اینترنتی:

صندوق پستی:

تلفن انتشارات:

عنوان	صفحه
یادداشت نگارنده.....	۱۱

فصل اول: خط مشی سیاسی پیامبر در دوره مکی

الف. نامه سال دعوت مخفی.....	۱۷
ب. دعوت آشکار و روش‌های ارتباطی پیامبر(ص).....	۱۹
ج. پیمان عمومی با «موادعه یهود».....	۲۷
د. پیمان با سه گروه معروف یهود.....	۳۰

فصل دوم: وقایع سال پنجم بعثت

الف. هجرت جمعی از مسلمانان به حبشه.....	۳۵
ب. جعفر ابن ابیطالب، اولین سفیر پیامبر.....	۳۹
ج. تاثیر مهاجرت به حبشه بر مذاکرات شعب ابو طالب.....	۴۹

فصل سوم: وقایع دیپلماتیک سال دوازده بعثت

الف. شرایط مدینه در زمان اعزام مصعب بن عمیر.....	۵۵
ب. اعزام مصعب بن عمیر به مدینه.....	۵۸

فصل چهارم: دوره مدنی - وقایع پس از هجرت

الف. اقدامات دیپلماتیک پیامبر.....	۷۱
ب. اهداف اعزام سفیر.....	۷۲
ج. اولویت‌های دیپلماسی پیامبر.....	۷۸

فصل پنجم: وقایع دیپلماتیک سال پنجم هجرت

- الف. فرستاده سعد بن بکر ۸۷
- ب. مذاکره با بنی قریظه ۸۸
- ج. ماموریت آموزشی زید بن ثابت ۹۰
- د. ارتباط با قبیله اشجع ۹۲

فصل ششم: وقایع دیپلماتیک سال ششم هجرت

- الف. ماموریت عبدالرحمن بن عوف به دومه الجندل ۹۵
- ب. دیپلماسی گشتگو در خیبر ۹۶
- ج. دیپلماسی در صلح حدیبیه ۹۹
- د. آغاز ارسال نامه‌های پیامبر(ص) به سران قبایل و کشورها ۱۰۶
- هـ. تسلیم نامه پیامبر به حاکم یمامة ۱۰۸
- و. سفیر پیامبر(ص) در حکومت غسانی ۱۱۴

فصل هفتم: وقایع دیپلماتیک سال هفتم هجرت

- الف. اوضاع سیاسی روم در زمان پیامبر(ص) ۱۱۹
- ب. سفیر اعزامی پیامبر(ص) به روم ۱۲۰
- ج. وضعیت ایران قبل از اعزام سفیر پیامبر(ص) ۱۲۵
- د. سفیر پیامبر(ص) در دربار ایران ۱۲۸
- هـ. اوضاع مصر در زمان پیامبر(ص) ۱۳۱
- و. ارسال نامه پیامبر(ص) برای مقوقس ۱۳۳
- ز. ماموریت ابوموسی اشعری به یمن ۱۳۸

فصل هشتم: وقایع دیپلماتیک سال هشتم هجرت

- الف. اوضاع حبشه قبل از اعزام سفیر اسلام ۱۴۳
- ب. سفیر اسلام در حبشه ۱۴۵
- ج. شهادت سفیر پیامبر(ص) در شام ۱۵۰
- د. اولین ماموریت حضرت علی(ع) در یمن ۱۵۵
- ه. نامه پیامبر به پادشاه عمان ۱۵۹
- و. وفد قبیله بنی ثعلبه ۱۶۰
- ز. وفد طایفه صدا ۱۶۲
- ح. هیئت قبیله بنی سلیم ۱۶۳
- ط. فرستادگان قبیله باهله ۱۶۳
- ی. ماموریت ناموفق خالد بن ولید به جذیمه ۱۶۳

فصل نهم: وقایع دیپلماتیک سال نهم هجرت

- الف. دومین ماموریت حضرت علی(ع) در یمن ۱۶۷
- ب. ماموریت حضرت علی(ع) برای ابلاغ سوره براءت ۱۷۰
- ج. هیأت ثقیف در محضر رسول خدا(ص) ۱۷۱
- د. مباحله، دیپلماسی مبتنی بر وحی ۱۷۵
- ه. حقوق بشر و پیمان رسول اکرم(ص) با مسیحیان نجران ۱۷۹
- و. مذاکره برای دفع فتنه «شاس بن قیس» ۱۸۳
- ز. نمایندگان بنی زبید ۱۸۴
- ح. مذاکره وفد بنی تمیم و آزادی اسرا ۱۸۴
- ط. نمایندگان قبیله بنی عقیل بن کعب ۱۸۶
- ی. ماموریت ضحاک بن سفیان ۱۸۷

- ک. وفد بنی کنانه..... ۱۸۸
- ل. فرستادگان قبیله بنی عبد بن عدی..... ۱۸۸
- م. هیئت قبیله بنی اسد..... ۱۸۹
- ن. وفد بنی بکا..... ۱۸۹
- ظ. وفد قبیله بنی رؤاس بن کلاب..... ۱۸۹

فصل دهم: وقایع دیپلماتیک سال دهم هجرت

- الف. نکته تشریفاتی در دیدار با فرستادگان کنده..... ۱۹۳
- ب. وفد قنیز بن کعب..... ۱۹۴
- ج. تمایندگان قبیله حوّلان..... ۱۹۴
- د. فرستادگان قبیله فزازه..... ۱۹۵
- ه. وفد طایفه بنی مره..... ۱۹۵
- و. فرستاده پیامبر(ص) به بحرین..... ۱۹۵
- ز. تبادل نامه، پس از اسلام آوردن بحرین..... ۱۹۸
- ح. وفد بنی حنیفه..... ۲۰۷
- ط. فرستادگان بنی عامر و توطئه قتل پیغمبر اسلام(ص)..... ۲۰۸
- ی. فرستادگان بکر بن وائل..... ۲۰۹
- ک. قاصدان قبیله بنی سلیم..... ۲۱۰
- ل. وفد طایفه تغلب..... ۲۱۰
- م. وفد قبیله عبس..... ۲۱۱
- ن. هیئت جعده بن کعب..... ۲۱۱
- ظ. وفد قبیله هلال بن عامر..... ۲۱۱
- ض. هیأت قبیله محارب..... ۲۱۲

- د. وفد قبیله طیّی ۲۱۲
- س. وفد طایفه تجیب ۲۱۲
- خ. فرستاده قبیله مراد ۲۱۳

فصل یازدهم: نتیجه‌گیری

- الف. عوامل شکل‌گیری سیاست خارجی اسلام ۲۱۷
- ب. قرآن و اهداف سیاست خارجی نبوی ۲۲۰
- منابع و مأخذ ۲۲۳

www.ketab.ir

یادداشت نگارنده

لقد كان في رسول الله اسوة حسنة لمن كان يرجو الله^۱

واليوم الآخر و ذكر الله كثيراً

بدون شک، ما به عنوان مسلمان و پیروان حضرت محمد(ص) موظفیم برای دریافت سعادت دنیا و آخرت، راه و رسم محمدی را نصب‌العین خویش قرار دهیم. در عرصه سیاست خارجی نیز این ضرورت وجود دارد و شناخت سیره نبوی(ص) در برقراری ارتباط با کشورها و قبایل دیگر و مطالعه ریزه‌کاری‌ها و ظرافت‌های این سیره می‌تواند برای دیپلمات‌های کشورهای اسلامی و بخصوص ایران مفید باشد. در دوران دانشجویی و از وقتی که در دانشگاه تهران و در محضر استاد آیت‌الله عباسعلی عمید زنجانی درس دیپلماسی پیامبر را می‌آموختم، علاقه خاصی به شناخت زوایای سیاست خارجی پیامبر اکرم(ص) داشتم. در سال ۱۳۶۰ پس از پیوستن به وزارت امور خارجه و ورود به مراحل اجرایی دیپلماسی این علاقه تشدید شد و همواره تمایل به تالیف نوشتاری در شناخت دیپلماسی پیامبر(ص) را احساس می‌کردم. بحمدالله پس از مدت‌ها مطالعه و جمع‌آوری منابع، توفیق رفیق گردید تا در سالی که از سوی مقام معظم رهبری حضرت آیت‌الله خامنه‌ای به سال پیامبر اعظم نامیده شده، این آرزو جامه عمل پوشید و این پژوهش در سال ۱۳۸۵ تحت عنوان «سفیران پیامبر اعظم» از

۱- قرآن کریم، سوره احزاب، آیه ۲۱.

سوی انتشارات بین‌المللی الهدی وابسته به سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی منتشر شد. در سال ۱۳۸۸ با تشویق جناب آقای دکتر احمد اسماعیل تبار، از اساتید دانشگاه و رئیس محترم انتشارات فرهنگ سبز، با افزایش مطالب جدید و مبتنی بر تحلیل تاریخی و تنظیم این وقایع براساس زمان وقوع آنها، پژوهش تکمیل گردید و توسط انتشارات فرهنگ سبز منتشر شد.

برای مقدمه لازم به ذکر است که پیامبر اکرم(ص) در دوران حضور در مکه و پس از هجرت به مدینه به منظور معرفی دین مبین اسلام به ملل و اقوام و قبایل متعدد و انجام رسالت جهانی خویش، نامه‌هایی را برای پادشاهان، بزرگان اقوام و قبایل و افراد بانفوذ نگاشته و از طریق سفرا و نمایندگان خود، برای آنان فرستاده است. محتوای غالب این مکاتیب و میثاق‌نامه‌ها که هم اکنون حدود یکصد و هشتاد و پنج عنوان آن وجود دارد، عمدتاً در معرفی دین اسلام، بیان چارچوب‌های آن و تبلیغ و دعوت به توحید است. با مطالعه و کنکاش دقیق در محتوای پیام‌ها و نامه‌ها، پیام‌رسانان و نمایندگان اعزامی، مخاطبان پیام، کشورها و مناطق تعیین شده برای ابلاغ پیام، به این حقیقت پی می‌بریم که پیامبر اعظم(ص)، کلیه ظرافت‌ها و ریزه‌کاری‌های مربوط به شناخت مخاطب، موقعیت‌شناسی، آداب و رسوم مقبول تشریفاتی و دیپلماسی، جایگاه و منزلت افراد، مسایل حفاظتی و طبقه‌بندی نامه‌ها، اصول نامه‌نگاری و پیام‌رسانی را مدنظر داشته‌اند. سفرا و نمایندگان منتخب پیامبر(ص) آشنایی و اطلاع کافی از حوزه مأموریت خویش داشته و نسبت به منطقه اعزامی، دارای اطلاعات

وسیع‌تری بوده‌اند. شایستگی، قابلیت‌های جسمی و معنوی، اقتدار و بی‌باکی نمایندگان پیامبر در ملاقات با سران و پادشاهان، نمونه و توصیف ناپذیر بوده و متن نامه‌ها نیز بسیار فشرده و خلاصه تدوین شده است. غالب پادشاهان و زمامداران و بزرگان دینی و سیاسی آن زمان تحت تأثیر نامه‌ها و بیانات و مذاکرات هیأت‌های نمایندگی قرار گرفته و از نمایندگان پیامبر به نحو شایسته استقبال کرده‌اند. در تدوین متن پیام‌ها و نامه‌ها، موقعیت سیاسی، عقیدتی، اجتماعی، ویژگی‌های روحی و اخلاقی مخاطبان نیز کاملاً منظور شده است.

در پایان این مقدمه صادقانه می‌گویم که تمایل ندارم نام این کنکاش را «تالیف» بنامم، چرا که خود را در این حد و اندازه نمی‌دانم. تنها می‌توانم نوشتار حاضر را نوعی جمع‌آوری اطلاعات با نگاهی ویژه به مباحث مرتبط با سیاست خارجی پیامبر اسلام (ص) قلمداد نمایم. امیدوارم این تلاش بتواند مورد استفاده خوانندگان گرامی بخصوص دانشجویان و دانش‌پژوهان قرار گرفته و از نقد عالمانه استادان ارجمند نیز بی‌بهره نماند. ان شاء الله.

محسن پاک آیین

تهران- آذر ۱۳۸۹